

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΕΠΙΘΟΡΙΑΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ
ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΟΥ ΜΑΘΟΥ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΠΕΥΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Τηλ. 210 8027738 e-mail: agioi.apostoloi@gmail.com
ΚΥΡΙΑΚΗ 14^η Φεβρουαρίου 2009 ΕΤΟΣ 3ον ΤΕΥΧΟΣ 98ον

Ἡ Πολιούχος τῶν Ἀθηνῶν Ἁγία Φιλοθέη
19 Φεβρουαρίου

Ἀθηναίων ἡ πόλις ἡ περιώνυμος
Φιλοθέην τιμᾶ τὴν ὀσιομάρτυρα καὶ ἀσπάζεται αὐτῆς τὸ
θεῖον λείψανον, ὅτι ἐβίωσε σεμνῶς καὶ μετήλλαξε τὸ ζῆν
ἀθλήσει καὶ μαρτυρίῳ, καὶ πρεσβεύει πρὸς τὸν Σωτῆρα,
διδόναι πᾶσι τὸ θεῖον ἔλεος.

Η Πολιούχος των Αθηνών Αγία Φιλοθέη

του ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Η αγία Φιλοθέη γεννήθηκε στην Αθήνα από γονιούς άρχοντες, μοναχοπαιδί του Αγγέλου Μπενιζέλου και της Συρίγας. Φιλοθέη ονομάστηκε όταν έγινε καλογρηά, αλλά το πρώτο όνομά της ήταν Ρεβούλα. Η μητέρα της ήταν στείρα και παρακαλούσε το Θεό να της δώσει τέκνο, και μια νύχτα είδε πως βγήκε από το εικόνισμα της Παναγίας ένα φως δυνατό και πως μπήκε στην κοιλιά της. Κι' αληθινά, το φως εκείνο ήταν η αγιασμένη ψυχή της κόρης που γέννησε σ' εννιά μήνες. Από μικρή φανέρωνε με τα φερσίματα και με τα αισθήματά της ποια θα γινότανε υστερώτερα, στολισμένη με κάθε λογής αρετή. Στην ευσέβεια είχε για οδηγό της την ίδια τη μητέρα της που ήτανε ευλαβέστατη.

Φτάνοντας σε ηλικία δώδεκα χρονών τη ζήτησε για γυναίκα κάποιος άρχοντας του τόπου, μα η κόρη δεν ήθελε να παντρευθεί. Αλλά επειδή οι γονιοί της την παρακαλούσανε, η τρυφερή ψυχή της δεν βάσταξε να τους λυπήσει και να τους παρακούσει και στο τέλος παραδέχθηκε να πανδρευθεί με εκείνον τον πλούσιο άνθρωπο, που ήτανε όμως πολύ φτωχός στην ψυχή, διεστραμμένος και κακός. Τρία χρόνια έζησε μαζί του η Ρεβούλα κάνοντας υπομονή στα απότομα φερσίματά του, ως που ο άνδρας της πέθανε κι' απόμεινε χήρα. Οι γονιοί της θελήσανε να την ξαναπαντρέψουνε, μα αυτή τους είπε καθαρά πως έταξε να γίνει καλόγρη.

Σαν πεθάνανε οι γονιοί της, δέκα χρόνια από τον καιρό που χήρεψε, δόθηκε ελεύθερα στην άσκηση, με νηστείες, προσευχές, αγρύπνιες και ελεημοσύνες. Κατήχησε τις υπηρέτριές της και τις έκανε δοχεία του Πνεύματος. Κατά θέλημα του αγίου Ανδρέα που είδε στον ύπνο της, έχτισε ένα μοναστήρι με εκκλησιά στόνομά του. Είναι η εκκλησιά που σώζεται ακόμα πλάγι στο μέγαρο της Αρχιεπισκοπής στην οδό Αγίας Φιλοθέης. Αφού τελείωσε το μοναστήρι, η Ρεβούλα χειροθετήθηκε μοναχή με τόνομα Φιλοθέη. Οι πρώτες αδελφές που ζήσανε μαζί της ήτανε οι δουλεύτρες που είχε στο πατρικό σπίτι της. Με τον καιρό έδραμαν πλήθος άλλες παρθένες κι' από αρχοντικές οικογένειες και ντυθήκανε το μοναχικό σχήμα. Ζήσανε αγωνιζόμενες τον καλόν αγώνα με υποταγή στην άξια ηγουμένησσα που τις διοικούσε στον πνευματικό δρόμο σαν κάποια αγία Συγκλητική.

Τα αγιασμένα λόγια της έμπαιναν στην καρδιά τους σαν δροσιά και άνθιζαν μέσα τους τα εύοσμα άνθη των αρετών. Και τα έργα της βεβαιώνανε τα λόγια της κατά τα λόγια του Χριστού που λέγει: "Ός δ' αν ποιήση και διδάξη, ούτος μέγας κληθήσεται εν τη βασιλεία των ουρανών" (Ματθ. ε', 19). Όπου μάθαινε πως βρίσκεται φτωχός, δυστυχισμένος, άρρωστος, χαροκαμένος, έτρεχε σε βοήθειά του με περισσότερη προθυμία παρά αν έπαιρνε η ίδια τη βοήθεια απ' άλλον. Έχτισε νοσοκομεία και γηροκομεία κοντά στο μοναστήρι της κι' η αγία Φιλοθέη δεν φρόντιζε μοναχά για τη γιατρεία τους και για τη σωματική τροφή τους αλλά και για την πνευματική. Με τον καιρό, πληθύνανε τόσο πολύ οι αδελφές που μπήκανε στο μοναστήρι της, που δυστυχούσανε από κάθε πράγμα επειδή δεν μπορούσε η ηγουμένη να απαντήσει τα μεγάλα έξοδα, κ' οι καλογρηές γογγύζανε. Μα η αγία τις καταπράυνε με λόγια υπομονετικά, κι' ο Θεός έστελνε τη βοήθειά του πότε μ' έναν τρόπο και πότε με άλλον ως που περνούσε η στενοχώρια.

Εξόν από τα ντόπια κορίτσια που συμμαζέυε στο μοναστήρι της, έδινε προστασία και σε ξένες γυναίκες που ερχόντανε στην Αθήνα από διάφορα μέρη σκλαβωμένες από τους Τούρκους. Με τι κινδύνους και με τι βόσανα τις προστάτευε δεν είναι μπορετό να γράψουμε καταλεπτώς σε τούτο το σύντομο σημείωμα. Τέσσερες απ' αυτές τις σκλάβες είχανε ακουστά την αγία Φιλοθέη κι' επειδή τις βασανίζανε οι αφεντάδες τους να αρνηθούν την πίστη τους, φύγανε κρυφά και καταφύγανε στο μοναστήρι. Η αγία τις πήρε μέσα και τις στερέωσε στην πίστη τους και περίμενε εύκαιρη περίσταση για να μπορέσει να τις στείλει στον τόπο τους. Μα οι Τούρκοι, που είχανε τις σκλάβες, μάθανε πως τις είχε περιμαζέψει η Φιλοθέη και μπήκανε σαν θηρία στο κελλί της που κειτότανε άρρωστη και την τραβήξανε και την πήγανε στον

πασά. Και κείνος πρόσταξε να τη ρίξουνε στη φυλακή. Η αγία δεν φοβήθηκε, αλλά ετοιμάσθηκε να χύσει το αίμα της για την πίστη του Χριστού. Την άλλη μέρα μαζευθήκανε πολλοί Τούρκοι και φωνάζανε να σκοτώσουνε την αγία. Κι' ο πασάς πρόσταξε να τη βγάλουνε από τη φυλακή και να την παρουσιάσουνε μπροστά του, και της είπε να διαλέξει ανάμεσα στα δύο, ή ν' αρνηθεί την πίστη της ή να κοπεί το κεφάλι της. Μα η αγία απάντησε με αφοβία πως είναι έτοιμη να μαρτυρήσει για τον Χριστό. Ο πασάς θάβγαζε την απόφαση να κόψουνε το κεφάλι της, αλλά προφθάσανε κάποιοι επίσημοι χριστιανοί και με τα παρακάλια τους αλλάξανε τη γνώμη του πασά και πρόσταξε να τη βγάλουνε από τη φυλακή.

Γυρίζοντας στο μοναστήρι της η οσία, δεν έπαψε να πορεύεται όπως και πριν στο δρόμο του Χριστού. Κ' επειδή πληθαίνανε ολοένα οι μαθήτριάς της, έχτισε κι' άλλο μοναστήρι στην τοποθεσία Πατήσια, κι' αυτό στόνομα του αγίου Ανδρέα. Αλλά έχτισε μετόχια και στη Τζα και στην Αίγινα, κι' εκεί έστειλε τις αδελφές που έπρεπε να μακρύνουνε από την Αθήνα για κάποια αιτία.

Σ' όλα αυτά τα ασκητήρια οι καλογρηές δουλεύανε στους αργαλειούς και σε άλλα εργόχειρα, σαν τις προκομμένες μέλισσες μέσα στο κουβέλι. Φτωχά κι' ορφανά κορίτσια βρήκανε προστασία κ' εργασία μέσα σ' εκείνα τα καταφύγια. Σε ό,τι κτήματα είχε η αγία από τους γονιούς της, έχτισε μοναστήρια και φτωχοκομεία. Κ' είχε πολλή περιουσία. Ένας προπάππος της είχε πάρει τη "δεξατέρα του αφέντη της Αθήνας και πήρε προίκα όλη την Κηβισιά και τον Αχλαδόκαμπο που είναι πριν από το Χαλιάντρι". Στο κτήμα που είχε στον Περισό έχτισε άλλο μοναστήρι στο μέρος που το λένε τώρα Καλογρέζα. Όλη η φτωχολογιά την είχε σαν νονετικιά μάνα. Με κάθε τρόπο πάσχιζε να ανακουφίσει τους δυστυχισμένους, τους τάζε, τους άνοιγε πηγάδια για νάχουνε νερό, τους γιάτρευε, τους έβρισκε δουλειά. Ο κόσμος την έλεγε "κυρά δασκάλα".

Την παραμονή του αγίου Διονυσίου στα 1589 η αγία Φιλοθέη βρισκότανε στο μοναστηράκι που'χε χτισμένο στα Πατήσια. Το βράδυ συναχθήκανε οι αδελφές για να κάνουνε αγρυπνία. Κάποιοι Αγαρηνοί, που την εχθρευόντανε από καιρό, πηδήσανε από τη μάντρα και πιάνοντας την αγία αρχίσανε να τη χτυπάνε ως που την αφήσανε μισοπεθαμένη. Την άλλη μέρα τη σηκώσανε οι αδελφές και την πήγανε στο μετόχι που'χε στον Περισό. Σαν συνέφερε λίγο, έπιασε την προσευχή, ευχαριστώντας το Θεό γιατί αξιώθηκε να πληρωθεί με κακία για τα καλά που έκανε στους ανθρώπους και να μοιάσει σ' αυτό με τον Χριστό, κατά τα λόγια του αποστόλου Πέτρου που λέγει: "καθό κοινωνείτε τοις του Χριστού παθήμασι, χαίρετε" (Α' Πέτρ. δ', 13). Στις 19 Φεβρουαρίου του 1589 παρέδωσε την καθαρή ψυχή της στον Κύριο, που υπόμεινε τόσα βάσανα για την αγάπη του.

Το άγιο σκηνώμα της θάφτηκε στο μοναστηράκι της Καλογρέζας κι' από κει έγινε η ανακομιδή των λειψάνων στην εκκλησιά του αγίου Ανδρέα που βρίσκεται στη σημερινή Αρχιεπισκοπή. Μετά πολλά χρόνια, επειδή αυτή η εκκλησιά κόντευε να γκρεμισθεί, το πήγανε στον άγιο Ελευθέριο κι' από κει στη σημερινή μητρόπολη, μέσα σ' άγιο βήμα. Στο μνήμα της απάνω βρεθήκανε γραμμένα τούτα τα λόγια:

**"Φιλοθέης υπό σήμα τὸδ' αγνῆς κεύθει σῶμα,
ψυχὴν δ' εν μακάρων θήκετο Υψιμέδων".**

Η Φιλοθέη ανακηρύχθηκε αγία επί Οικουμενικού Πατριάρχου Ματθαίου Β' (1595-1600). Νεόφυτος ο μητροπολίτης Αθηνών, αφού εξήτασε και ερεύνησε τα κατά τον βίον και το μαρτύριον της οσίας, σύνταξε αναφορά στο Πατριαρχείο μαζί με τους επισκόπους Κορίνθου και Θηβών και με τους προκρίτους της Αθήνας για να τάξει την οσία Φιλοθέη στους χορούς των αγίων. Σ' αυτό το συνοδικό έγγραφο είναι γραμμένα και τούτα: "Επειδή εδηλώθη ασφαλώς ότι το θεϊότατον σώμα της οσιωτάτης Φιλοθέης ευωδίας πεπληρωμένον εστί και μύρον διηνεκώς εκχέεται, αλλά και τοις προσιούσι τε ασθενέσι τε και θεραπείας δεομένοις την ίασιν διδωσι... τούτου χάριν έδοξε ημίν τε και πάση τη ιερᾷ Συνόδω των καθευρεθέντων ενταύθα αρχιερέων

συγγραφίη και ταύτην εν τω χωρώ των οσίων και αγίων γυναικών, ώστε κατ' έτος τιμάσθαι και πανηγυρίζεσθαι".

Αυτός είναι με ολιγολογία ο βίος της Αθηναίας αγίας Φιλοθέης, που είναι ένα από τα μυρίπνοια άνθη του γένους μας στον τυραννισμένον καιρό της σκλαβιάς. Δεν στάθηκε αυστηρή μονάχα στο να κάνει τις εντολές του Χριστού, μα αγωνίσθηκε και πνευματικά για να στερεωθεί η αγιασμένη παράδοση της Ορθοδοξίας σαν κάστρο που θα αποσκέπαζε τον Ελληνισμό από τον πνευματικό εκφυλισμό και την αποβαρβάρωση. Όλα τα θυσίασε, πλούτη, ανάπαυση, ζωή, για την πίστη των πατέρων της. "Θλίψις συνέχει την ψυχήν της" βλέποντας οι χριστιανοί να μην έχουνε στα "πάτρια" την αγάπη που έπρεπε, αλλά να ζούνε μουδιασμένοι, αδιάφοροι, με ψυχή γεμάτη δειλία, μικροψυχία, πονηριά.

Την Ακολουθία της την έγραψε κάποιος σοφός και ευλαβής άνθρωπος Ιέραξ λεγόμενος. Ανάμεσα στα ωραία εγκώμια είναι και τούτο: "Δαυΐδ γαρ το πράον έσχες και Σολομώντος, σεμνή, την σοφίαν, Σαμψών την ανδρείαν, και Αβραάμ το φιλόξενον, υπομονήν τε Ιώβ, του Προδρόμου δε θεϊαν άσκησιν...".

Την εκκλησία του αγίου Ανδρέα που βρισκότανε στο σημερινό δρόμο της Αγίας Φιλοθέης την εγκρέμνισε ο μητροπολίτης Αθηνών Γερμανός Καλλιγιάς, παρ' ότι είχε μεγάλο σέβας στην αγία, επειδή ήτανε ραγισμένοι οι τοίχοι, κ' έχτισε στα ίδια θεμέλια το παρεκκλήσι που υπάρχει τώρα, ενώ μπορούσε να στερεώσει την παλιά εκκλησία που είχε ωραίες τοιχογραφίες. Εκείνον τον καιρό (ο Γερμανός στάθηκε μητροπολίτης από τα 1889 έως τα 1896) δεν γνωρίζανε οι άνθρωποι την αξία της βυζαντινής τέχνης. Η καινούρια εκκλησιά που χτίσθηκε είναι ψυχρή, κακότεχνη, γυμνή. Όποιος μπαίνει μέσα, δεν αισθάνεται κατάνυξη. Αλλ' η εκκλησιά του μετοχιού που είχε χτίσει η οσία στα Πατήσια γκρεμίσθηκε και κείνη από την πολυκαιρία και γιατί δεν μπορούσανε οι χριστιανοί να την περιποιηθούνε από το φόβο των Τούρκων πριν να σηκωθεί η Επανάσταση του 1821. Ώς προ ολίγα χρόνια κειτόντανε οι κολόνες μέσα στα αγριάγκαθα, στεκότανε όρθια μοναχά η χυβίδα (κόγχη) του ιερού κ' η πόρτα με το δυτικό τοίχο. Κάποιοι ευλαβείς χριστιανοί την αναστηλώσανε με την οδηγία του κ. Ορλάνδου και τώρα βρίσκεται πάλι απaráλλαχτη όπως ήτανε στα χρόνια της αγίας Φιλοθέης, ένα ταπεινό μα ατίμητο στόλισμα ανάμεσα στα ακαλαίσθητα και ξενόμορφα σπίτια που χτισθήκανε γύρω στο γηραλέο αυτό εκκλησάκι. Ο Θεός με αξίωσε και το στόλισμα με αγιογραφίες, όπως ήτανε ο πόθος μου. Ανάμεσα σε άλλα ζωγράφισα και το μοναστήρι, όπως ήτανε τότε, με την ηγουμένη αγία Φιλοθέη και τις αδελφές που πηγαινούνε στην εκκλησία.

Φαίνεται πως όλη η οικογένεια των Μπενιζέλων ήτανε άνθρωποι φιλόθρησκοι. Στο νάρθηκα της Καισαριανής είναι γραμμένη από το ζωγράφο που τον αγιογράφησε τούτη η επιγραφή: "Ιστορήται ο πρόναος ούτος ήτοι νάρθηξ δια δαπάνης των προσδραμόντων τη μονή φόβω λοιμού τη κραταία χειρί της πανυμνήτου Τριάδος και σκέπη της μακαρίας Παρθένου, οίτινες εισίεν ο ευγενής και λογιώτατος Μπενιζέλος υιός Ιωάννου, άμα ταις ευγενέσιν αδελφαις και τη τεκούση και τη λοιπή αυτού συνοδεία. Επί ηγουμένου Ιεροθέου του σοφωτάτου ιερομονάχου. Δια χειρός δε Ιωάννου Υπάτου του εκ Πελοποννήσου. Έτει αχββ' (1682) μηνί Αυγούστω κ' (20)".

Ένας Μπενιζέλος, ο Νικόλας, γίνηκε κι' αγιογράφος, μαθητής του Γεωργίου Μάρκου του Αργείου που ζωγράφισε πολλές εκκλησιές στα μέρη της Αττικής, από τα 1727 ως τα 1740 απάνω-κάτω. Στην παλιά εκκλησιά της Παναγίας στο Κορωπί είναι γραμμένο: "Ιστορήθη δε κατά το αψλβ' (1732) δια χειρός Γεωργίου Μάρκου και του μαθητού αυτού Νικολάου Μπενιζέλου". Μαζί με το μάστορά του δούλεψε ο Μπενιζέλος και στο τελευταίο έργο του, την αγιογράφιση της Μονής της Φανερωμένης στη Σαλαμίνα, όπως φανερώνει η επιγραφή που σώζεται και που λέγει: "ΑΨΛΕ (1635). Ιστορήθη ο θεϊος και πάνσεπτος Ναός ούτος της Μεταμορφώσεως του Κυρίου, Θεού και Σωτήρος ημών δια συνδρομής κόπου τε και δαπάνης... Ιστορήθη δε δια χειρός Γεωργίου Μάρκου εκ πόλεως Αργους και του μαθητού αυτού Νικολάου Μπενιζέλου, Γεωργάκης και Αντώνιος".